

(miestas / rajonas, mokykla)

____ klasės mokinio (-ės)

(vardas ir pavardė)

GIMTOJI KALBA (LENKŲ)

2015 m. mokyklinio brandos egzamino užduotis

Pagrindinė sesija

2015 m. gegužės 28 d.

Trukmė – 4 val. (240 min.)

NURODYMAI

- Pasitikrinkite, ar egzamino užduočių sąsiuvinyje nėra tuščių lapų ar kito aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Antraštiniame lape užrašykite savo vardą ir pavardę, rajoną / miestą, mokyklą ir klasę (grupę).
- Vertinami tik tie atsakymai, kurie parašyti mėlynai rašančiu rašikliu. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima. Neaiškiai parašyti, pribraukti atsakymai vertinami 0 taškų.
- Atlikdami teksto suvokimo užduotis (II egzamino dalis), į klausimus atsakykite glaustai ir aiškiai. Jūsų atsakymai turi tilpti paliktose eilutėse.
- III egzamino dalyje pateiktos trys rašinio temos ir du tekstai interpretacijai. Įdėmiai juos perskaitykite, pasirinkite ir parašykite vieną rašinį arba vieną teksto interpretaciją.
- Turite parašyti 250–400 žodžių (A4 formato 1–2 puslapiai) tekstą. Vertinant bus atsižvelgiama ir į darbo apimtį. Švarraštyje suskaičiuokite žodžius. Parašėje **nurodykite 250 žodžių ribą**.
- Jeigu pirmiausia rašote juodraštyje, pasilikite pakankamai laiko darbui perrašyti į švarraštį. **Juodraštis nebus tikrinamas.**

Linkime sėkmės!

EGZAMINO VERTINIMAS TAŠKAIS

II dalis (teksto suvokimas)	III dalis (rašinys arba interpretacija)	TAŠKŲ SUMA
30 taškų	40 taškų	70 taškų

Vertinimo komisija: _____

(parašas, vardas ir pavardė)

(parašas, vardas ir pavardė)

(parašas, vardas ir pavardė)

II egzamino dalis

TEKSTO SUVOKIMAS

Przeczytaj podany tekst i wykonaj zadania do niego.

Ryszard Kapuściński

BUSZ PO POLSKU

(fragment)

- Ogień dzielił nas i łączył. Chłopak dorzucił drewno, płomień poszedł wyżej, rozjaśnił twarze.
– Jakie jest imię twojego kraju?
– Polska.
Polska była daleko, za Saharą, za morzem, na północ i na wschód. Nana powtórzył głośno. Dobrze? – zapytał. Dobrze – odpowiedziałem. – Właśnie tak.
– Tam jest śnieg – odezwał się Kwesi.
2. Kwesi pracuje w mieście, w Kumasi, teraz przyjechał na urlop. Raz w kinie na ekranie padał śnieg. Dzieciarnia biła brawo i wśród śmiechu wołała: – anko! anko! – żeby jeszcze pokazali śnieg. Jakie to fajne: białe kłębki sypią i sypią. Bardzo szczęśliwe są te kraje: nie muszą uprawiać bawełny, bawełna leci z nieba. Mówią na nią – śnieg, i depczą po niej, a nawet wyrzucają do rzeki.
3. Utknęliśmy w przygodnym miejscu. Szofer, mój przyjaciel z Akry – Kofi – i ja. Było już ciemno, kiedy trzasnęła opona. Stało się to na bocznej drodze, w buszu¹, koło wsi Mpango, w Ghanie. Za ciemno, żeby naprawiać. Nie macie pojęcia, jak czarna może być noc. Wyciąga się rękę i tej ręki nie widać. Tutaj są takie noce. Poszliśmy do wsi.
Przywitał nas Nana. W każdej wsi jest Nana, bo Nana to znaczy naczelnik. (...) Nana uśmiechnął się i uścisnęliśmy sobie ręce. Z Naną trzeba się zawsze witać, ściskając jego prawą dłoń naszymi dwiema. W ten sposób wyrażamy mu szacunek. Posadził nas przy ognisku, gdzie właśnie obradowali starcy. (...) Tyle ognisk, ile chat, bo w chatach nie ma kuchni, a trzeba gotować. Może ze dwadzieścia. Więc widać było ogniska, poruszające się postacie kobiet i mężczyzn, zarysy glinianych domków, wszystko pogrążone na dnie nocy tak ciemnej, że aż odczuwało się ją jak ciężar, jak duszność.
4. Zniknął busz, a przecież busz był wszędzie, zaczynał się o sto metrów stąd, nieruchomym masywem, zbitą chropowatą gęstwą otaczał wieś, nas, ogień. Busz krzyczał i płakał, tupał² i trzaskał, żył, istniał, płodził się i zagryzał, pachniał omdlałą zielenią, straszyl i kusił, można było go dotknąć, poranić się i zginać, ale nie dał się oglądać, tej nocy nie dał się widzieć.
5. Polska.
Nie znali takiego kraju.
Starcy patrzyli na mnie niepewnie albo podejrzliwie, niektórzy z zaciekawieniem. Chciałem jakoś przełamać tę nieufność. Nie wiedziałem jak i byłem zmęczony.
– Gdzie leżą wasze kolonie? – spytał Nana.
Kleiły mi się oczy, ale teraz oprzytomniałem. Często tak pytali. Pierwszy zagadnął mnie kiedyś Kofi. Tłumaczyłem mu. Było to dla niego odkrycie i odtąd czyhał zawsze na pytanie o polskie kolonie, żeby w krótkim wywodzie ujawnić jego absurdalność.
Kofi odparł:
– Oni nie mają kolonii, Nana. Nie wszystkie białe kraje mają kolonie. Nie wszyscy biali to kolonialisci. Musisz wiedzieć, że biali byli często kolonialistami dla białych.
To brzmiało szokująco. Starcy drgnęli, cmokali: cu, cu, cu – dziwili się. Kiedyś ja dziwiłem się, że oni się dziwili. Ale nie teraz. Nie cierpię tego języka: biały, czarny, żółty. Mit rasy jest wstrętny. O co tu chodzi? Że ktoś jest biały to ważniejszy? Jak dotychczas, najwięcej łobuzów miało białą skórę. Nie widzę, z czego się cieszyć czy martwić, że się jest takim czy siakim. Na to nie ma nikt wpływu. Wszystko, co jest ważne, to serce. Nic więcej się nie liczy.(...)
– Mój kraj nie ma kolonii – powiedziałem. – A był taki czas, kiedy mój kraj był kolonią. Szanuję wasze cierpienia, ale u nas było strasznie: były tramwaje, restauracje, dzielnice „Tylko dla Niemców“. Były obozy, wojna, egzekucje. Nie znacie obozów, wojen i egzekucji. Tamto nazywało się faszyzmem. To najgorszy kolonializm.
Słuchali, marszcząc czoła i zamykając oczy. Dziwne rzeczy zostały powiedziane, myśli muszą to przetrawić. (...)
- Ale nagle poczułem wstyd, jakiś niedosyt, uczucie po chybionym strzale. To, co zostało opisane, nie jest moim krajem. Zaraz: śnieg, brak kolonii – przecież racja. Ależ to jest nic, nic z tego, co wiemy, co nosimy w sobie, nawet się nie zastanawiając, co jest naszą dumą i rozpaczą, życiem, oddechem i śmiercią.

¹ busz – gęste zarośla składające się z trudnych do przejścia krzewów oplecionych powojem.

² tupać – tu: tupać, człapać.

Zadania do tekstu

1. Do czego afrykańskie dzieci porównały ujrzany na ekranie śnieg? Wypisz z 2. części tekstu **dwa** wyrazy lub połączenia wyrazowe.

1 _____ 2 _____
(1 punkt)

2. Jak zareagowały afrykańskie dzieci, ujrzawszy w kinie śnieg? Podkreśl **cztery** odpowiednie czasowniki lub połączenia wyrazowe.

cieszyły się, histeryzowały, klaskały, były rozgoryczone, wyśmiewały się,
nie kryły oburzenia, okazały obojętność, zanosily się śmiechem, tupaly,
były zdziwione

(2 punkty)

3. Uzasadnij na podstawie 1. i 5. części tekstu, że Polska jest dla mieszkańców buszu krajem odległym:

- a) geograficznie, ponieważ _____
b) mentalnie, ponieważ _____

(2 punkty)

4. Jakie środki artystyczne zostały użyte w 4. części tekstu w opisie buszu? Wpisz do tabeli po **dwa** przykłady epitetów i metafor.

Epitety wraz z rzeczownikami	Metafory
1. _____ _____	3. _____ _____
2. _____ _____	4. _____ _____

(2 punkty)

5. Jak można zinterpretować sprzeczność zawartą w pierwszym zdaniu tekstu: *Ogień dzielił nas i łączył*. Zapisz swoją wypowiedź w 1–2 zdaniach.

_____
_____
_____

(2 punkty)

Suma punktów za zadania 1–5 (maks. 9)			
---------------------------------------	--	--	--

6. Co zaskakuje przybysza z Polski w Afryce? Do podanych elementów opisu kraju (1–4) dobrać odpowiednie cytaty (A–D). Wpisz do klatek obok odpowiednie litery.

Elementy opisu kraju	Cytaty (A–D)
1. Specyfika pór doby	
2. Życie codzienne	
3. Role społeczne	
4. Zachowania grzecznościowe	

- A *Nie macie pojęcia, jak czarna może być noc.*
 B *W każdej wsi jest Nana, bo Nana to znaczy naczelnik.*
 C *Z Naną trzeba się zawsze witać, ściskając jego dłoń naszymi dwiema.*
 D *Tyle ognisk, ile chat, bo w chatach nie ma kuchni, a trzeba gotować.*

(2 punkty)

7. Na podstawie 5. części tekstu wyjaśnij, jakie stereotypy o białych ludziach obala w swojej wypowiedzi Kofi, a jaką prawdę odkrywa.

Stereotyp: _____

Prawda: _____

(2 punkty)

8. Wyjaśnij znaczenie wyrazu *stereotyp*, uzupełniając podane zdanie.

Stereotyp to zbiorowe wyobrażenie o ludziach, rzeczach i zjawiskach, które _____

_____

(1 punkt)

9. Uzupełnij tabelę, zaznaczając obok podanych cytatów, czy zawierają one opis faktów, czy wyrażają opinie. Wpisz obok każdego cytatu wyrazy FAKT lub OPINIA.

	Cytat	FAKT / OPINIA
A	<i>Nie wszystkie białe kraje mają kolonie.</i>	
B	<i>Mit rasy jest wstrętny.</i>	
C	<i>Wszystko, co jest ważne, to serce.</i>	
D	<i>Były obozy, wojna, egzekucje.</i>	

(2 punkty)

Punkty
I II III

Suma punktów za zadania 6–9 (maks. 7)

10. Na podstawie tekstu określ, czy podane stwierdzenia dotyczące R. Kapuścińskiego są prawdziwe, czy fałszywe. Wpisz obok każdego stwierdzenia TAK lub NIE.

	Stwierdzenie	TAK / NIE
A	Przybył do wsi Mpango na zaproszenie Nany.	
B	Starał się odnosić z szacunkiem do spotykanych Afrykańczyków.	
C	Sądził, że Afrykańczycy są lepsi od ludzi innych ras.	
D	Uważał, że druga wojna światowa ukazała najbardziej okrutną naturę białego człowieka.	
E	Jest rozczarowany, że nie potrafi wyjaśnić Afrykańczykom, czym jest w jego pojęciu Polska.	
F	Uważał, że o wartości człowieka decyduje kolor skóry.	

(3 punkty)

11. Do podkreślonych wyrazów dobierz ich synonimy.

1. Utknęliśmy w przygodnym miejscu – _____
2. Kleiły się oczy – _____
3. Dziwne rzeczy – _____
4. To brzmiało szokująco – _____

(2 punkty)

12. W reportażach mogą występować elementy różnych stylów, m.in. artystycznego i potocznego. Które z tych stylów ujawniają się w poniższych cytatach?

- A (...) *wszystko pogrążone na dnie nocy tak ciemnej, że aż odczuwało się ją jak ciężar, jak duszność* – styl _____
- B *Nie widzę, z czego się cieszyć czy martwić, że się jest takim czy siakim* – styl _____
- C *O co tu chodzi? Że ktoś jest biały to ważniejszy?* – styl _____
- D (...) *co jest naszą dumą i rozpaczą, życiem, oddechem i śmiercią* – styl _____

(2 punkty)

13. Podaj **dwa** utwory literackie (autora oraz tytuł), w których opisuje się realia drugiej wojny światowej.

Autor	Tytuł

(2 punkty)

Suma punktów za zadania 10–13 (maks. 9)

14. Jakie cechy i zachowania ironicznie przypisuje się Polakom w podanych przysłowia i powiedzeniach? Dobierz odpowiednie wyjaśnienie (A–D) i wpisz do klatek obok odpowiednie litery.

Przysłowia i powiedzenia	Wyjaśnienie (A–D)
1. Mądry Polak po szkodzie.	
2. Gdzie dwóch Polaków, tam trzy zdania.	
3. Co Francuz wymyśli, to Polak polubi.	
4. Co Polak to szlachcic.	

- A skłonność do przejmowania zachodnioeuropejskich obyczajów
 B nieumiejętność przewidywania niebezpieczeństwa i zapobiegania mu
 C wyolbrzymione poczucie honoru
 D swoboda w wyrażaniu własnych poglądów, skłonność do sprzeczeki

(2 punkty)

15. Połącz podane pary zdań w zdania złożone, używając odpowiednich wyrazów łączących i interpunkcji oraz usuwając powtórzenia.

1. „Busz po polsku” to zbiór reportaży R. Kapuścińskiego. Ten zbiór reportaży został wydany po jego pobycie w Afryce.

---

2. Kapuścińskiego można nazwać „tłumaczem kultur”. Kapuściński próbuje przybliżyć Europejczykom zwyczaje mieszkańców Afryki.

---

3. Pisarz uczy nie tylko tolerancji wobec innych ludzi. Pisarz nawołuje do otwartości i poznawania ich.

(3 punkty)

Punkty
I II III

Suma punktów za zadania 14–15 (maks. 5)

BRUDNOPIS

	Maks. suma	Punkty		
		1	2	3
Suma punktów za zadania 1–5	9			
Suma punktów za zadania 6–9	7			
Suma punktów za zadania 10–13	9			
Suma punktów za zadania 14–15	5			
Suma punktów za test	30			
Zaokrąglona suma punktów	30			

III egzamino dalis

TEKSTO KŪRIMAS

Wybierz **jeden** z podanych tematów i napisz rozprawkę (tematy 1–3) lub interpretację utworu (tematy 4–5). Objętość pracy pisemnej – 250–400 słów (około 1–2 stron A4). W czystopisie policz wyrazy, zaznacz kreską granicę 250 wyrazów i zapisz liczbę na marginesie.

TEMATY PRAC PISEMNYCH

Rozprawki

- 1 „A to Polska właśnie” (S. Wyspiański). W których dziełach literackich odnajdujesz najbardziej przekonujący obraz Polski i Polaków?
- 2 Inność – dar losu czy przekleństwo? Uzasadnij swoje zdanie na przykładach wybranych bohaterów literackich lub filmowych.
- 3 Władza – zaszczyt, zobowiązanie, siła niszcząca? Rozważ temat, odwołując się do wybranych utworów literackich bądź inscenizacji teatralnych.

Interpretacje

- 4 Interpretacja wiersza C. K. Norwida *Moja Piosnka II*.
- 5 Interpretacja fragmentu opowiadania T. Borowskiego *U nas, w Auschwitzu*.

Cyprian Kamil Norwid

MOJA PIOSNKA II

Do kraju tego, gdzie kruszynę chleba
Podnoszą z ziemi przez uszanowanie
Dla darów Nieba....
Tęskno mi, Panie...

Do kraju tego, gdzie winą jest dużą
Popsować gniazdo na gruszy bocianie,
Bo wszystkim służą...
Tęskno mi, Panie...

Do kraju tego, gdzie pierwsze ukłony
Są, jak odwieczne Chrystusa wyznanie,
„Bądź pochwalony!”
Tęskno mi, Panie...

Tęskno mi jeszcze i do rzeczy innej,
Której już nie wiem, gdzie leży mieszkanie,
Równie niewinnej...
Tęskno mi, Panie...

Do bez-tęsknoty i do bez-myślenia,
Do tych, co mają tak za tak – nie za nie,
Bez światło-cienia...
Tęskno mi, Panie...

Tęskno mi owdzie, gdzie któż o mnie stoi?
I tak być musi, choć się tak nie stanie
Przyjaźni mojej...
Tęskno mi, Panie...

Nowy Jork, 1854

Tadeusz Borowski

U NAS, W AUSCHWITZU¹

(fragment)

Pracujemy pod ziemią i na ziemi, pod dachem i na deszczu, przy łopacie, lorze², kilofie³ i łomie. Nosimy wory z cementem, układamy cegły, tory kolejowe, grodzimy grunta, depczemy ziemię... Zakładamy podwaliny jakiejś nowej, potwornej cywilizacji. Teraz dopiero poznałem cenę starożytności. Jaką potworną zbrodnią są piramidy egipskie, świątynie i greckie posągi! Ile krwi musiało spłynąć na rzymskie drogi, wały graniczne i budowle miasta! Ta starożytność, która była olbrzymim koncentracyjnym obozem, gdzie niewolnikowi wypalano znak własności na czole i krzyżowano za ucieczkę. Ta starożytność, która była wielką znową ludzi wolnych przeciwko niewolnikom!

Pamiętasz, jak lubilem Platona. Dziś wiem, że kłamał. Bo w rzeczach ziemskich nie odbija się ideał, ale leży ciężka, krwawa praca człowieka. To myśmy budowali piramidy, rwali marmur na świątynie i kamienie na drogi imperialne, to myśmy wiosłowali na galerach i ciągnęli sochy, a oni pisali dialogi i dramaty, usprawiedliwiali ojczyznami swoje intrygi, walczyli o granice i demokracje. Myśmy byli brudni i umierali naprawdę. Oni byli estetyczni i dyskutowali na niby.

Nie ma piękna, jeśli w nim leży krzywda człowieka. Nie ma prawdy, która tę krzywde pomija. Nie ma dobra, które na nią pozwala. (...)

Co będzie o nas wiedzieć świat, jeśli zwyciężą Niemcy? Powstaną olbrzymie budowle, autostrady, fabryki, niebotyczne pomniki. Pod każdą cegłą będą podłożone nasze ręce, na naszych barkach będą noszone podkłady kolejowe i płyty betonu. Wymordują nam rodziny, chorych, starców. Wymordują dzieci.

I nikt o nas wiedzieć nie będzie. Zakrzyczą nas poeci, adwokaci, filozofowie, księża. Stworzą piękno, dobro i prawdę. Stworzą religię. (...)

Kiedy ludzie chorzy i ci po pracy idą spać, rozmawiam z Tobą z daleka. Widzę w ciemności Twoją twarz i choć mówię z goryczą i nienawiścią obcą Tobie, wiem, że słuchasz uważnie.

Jesteś wprzęgnięta w mój los. Tyle tylko, że masz dłonie nie do kilofa i ciało nie przyzwyczajone do świerzbu⁴. Wiąże nas nasza miłość i miłość bezgraniczna tych, co pozostali. Tych, co żyją dla nas i stanowią nasz świat. Twarze rodziców, przyjaciół, kształty przedmiotów, które pozostały. I jest to najdroższe, czym możemy się dzielić: przeżycie. I choć nam zostawiono tylko ciała na szpitalnej pryczy, będzie jeszcze przy nas nasza myśl i nasze uczucia.

I sądzę, że godność człowieka naprawdę leży w jego myśli i w jego uczuciu.

¹ *Auschwitz* – niem. Oświęcim.

² *lora* – odkryty wagon lub platforma samochodowa.

³ *kilof* – narzędzie składające się z trzonka i osadzonego na nim kawałka metalu, służące do rozbijania murów, skał.

⁴ *świerzb* – choroba zakaźna skóry, której objawem jest swędzenie, ropienie i strupy.

